

Domnia. Sfârșitul regimului parlamentar. Monarhia autoritară a regelui Carol al II-lea.

Încă de la revenirea sa în țară (1930), Carol al II-lea a urmărit în plan politic preluarea efectivă a puterii în stat, o guvernare autoritară, prin creșterea atribuțiilor sale și înlocuirea regimului bazat pe partidele politice. Pentru atingerea acestui scop, el a întreținut agitațiile dintre partide și în interiorul lor, a încurajat disidenții și sciziunile din cadrul partidelor, a inițiat și dirijat o campanie de presă pentru compromiterea partidelor politice și a sistemului pluripartit, a limitat activitatea partidelor de opoziție, a sprijinit grupările predictoriale și a acțiunilor ce vizau subminarea regimului democratic, a creat unele partide de dreapta, precum Frontul Românesc, Partidul Național Creștin, a încurajat guvernarea prin decrete-legi, ignorând rolul Parlamentului, a încălcat uzuațele parlamentare, a numit guverne de „Uniune națională”, care să depindă de rege, a impus „camarila regală” ca centru de putere și a numit pe unii dintre membrii acesteia în funcții, a permis prelungirea stării de asediu și folosirea cenzurii.

Alegerile din decembrie 1937 au fost un test critic pentru democrație, au demonstrat deruta alegătorilor, au reprezentat ultimile alegeri libere din istoria României interbelice și au pregătit instaurarea regimului autoritar al lui Carol al II-lea. Campania electorală din 1937 arăta lipsa de certitudini ale vieții politice în România. Acordurile electorale, precum „pactul de neagresiune” al PNT cu Corneliu Zelea Codreanu și Gheorghe Brătianu, împotriva guvernului Tătărescu, care nu angajau cu nimic aspectele ideologice, au sporit starea de confuzie a electoratului. Rezultatele alegerilor au ilustrat și ele deruta alegătorilor. PNL, deși aflat la putere, nu a obținut decât 35,92 % din voturi, PNT realizând 20,40 %. Pentru prima dată în viața politică a țării, „Partidul Totul pentru Țară”, care îi reprezenta pe legionari, a întrunit 15,58 % din voturi, ceea ce l-a clasat pe locul trei, sporind teama față de creșterea influenței grupărilor fasciste. Cum nici un partid nu a obținut procentul minim de 40 % din voturi pentru a-și asigura majoritatea parlamentară, regele a profitat de această confuzie, care i-a oferit o largă posibilitate de manevră pentru obiectivul politic urmărit și a decis ca noul guvern, a cărui misiune era de a organiza alte alegeri, să fie condus de Octavian Goga și de A. C. Cuza, liderii Partidului Național-Creștin, cu orientare de dreapta. Acesta obținuse doar 9,15 % din voturi. În spatele unui guvern slab, fără o bază socială largă, și desconsiderând sistemul bazat pe partidele politice, Carol al II-lea pregătea instaurarea propriei guvernări. Scurta sa guvernare a Partidului Național Creștin, între 29 decembrie 1937 și 10 februarie 1938, s-a remarcat prin decizii contradictorii, care au înlesnit realizarea planurilor urmărite de rege.

INSTAURAREA MONARHIEI AUTORITARE. A fost urmarea acțiunii directe a regelui Carol al II-lea, favorizată de erodarea partidelor politice și mai ales de eșuarea alegerilor din 1937. În înțelegere cu Carol al II-lea, Armand Călinescu, ministrul de interne, a adoptat măsuri ferme pentru reprimarea Gărzii de Fier, mergând până la împușcarea legionarilor care se dedau la dezordine. Încheierea unei înțelegeri între Corneliu Zelea-Codreanu și O. Goga, pe baza căreia legionarii urmau să susțină Partidul Național-Creștin în algeri (9.02.1938) a grăbit acțiunea regelui.

Regimul monarhiei autoritare a fost introdus la 10/11 februarie 1938. În urma demisiei lui A. Călinescu și I. Gigurtu din guvern, Carol a cerut formarea unui guvern de „uniune națională”. După consultări cu liderii politici, s-a format un nou guvern condus de Patriarhul Miron Cristea, care inaugura noul regim și a luat primele măsuri: -a decretat starea de asediu pe întreg cuprinsul țării, autoritățile militare având dreptul de a face percheziții „oriunde și oricând va cere trebuința”; -a încredințat păstrarea ordinii publice autorităților militare; -a înăsprit cenzura prin „a cenzura presa și orice publicații”, de a „împiedica apariția oricărui ziar sau publicații, sau numai apariția unor anumite știri sau articole”; -a numit noi prefecți din rândurile militarilor; -a anulat organizarea alegerilor; de a „dizolva orice adunări, oricare ar fi numărul participanților și oriunde s-ar întruni”. Din guvern făceau parte, ca miniștri-secretari de stat, șase foști președinți ai Consiliului de Miniștri-Arthur Văitoianu, A. Averescu, A. Vaida-

Voevod, N. Iorga, Gh. Tătărescu și Gh. Gh. Mironescu. Dintre foștii prim-miniștrii care erau în viață, Iu. Maniu și O. Goga au refuzat să accepte demnitatea oferită de Carol al II-lea, iar Barbu Știrbei nu a fost solicitat de rege.

MODIFICAREA REGIMULUI CONSTITUȚIONAL s-a făcut printr-o nouă Constituție publicată la 27.02.1938, care punea bazele juridice ale noului regim și a fost redactată de juristul Istrate Micescu. Constituția menținea unele principii ca: suveranitatea națională, separarea puterilor în stat, responsabilitatea ministerială. Recunoștea, de asemenea, unele drepturi și libertăți democratice precum: libertatea conștiinței, a învățământului, muncii, presei, întrunirilor de asociație, libertatea individuală, inviolabilitatea domiciliului, egalitatea în fața legii. Atribuțiile Monarhului erau întărite, el era „capul statului”, numea guvernul și revoca miniștrii; convoca Parlamentul; deschidea sesiunile parlamentare prin Mesaj; exercita puterea legislativă prin Reprezentanța Națională; guverna prin decrete-legi; putea refuza, fără motivare, sancțiunea legilor adoptate în parlament; bătea moneda; era capul oștirii; conferea decorații; putea încheia pace și declara război; semna tratate politice și militare fără acordul parlamentului; acredita ambasadori; numea și confirma în funcții publice; conferea grade și decorații; putea micșora pedepsele în materii criminale. Dreptul de vot era limitat, fiind acordat cetățenilor români în vârstă de cel puțin 30 de ani (în loc de 21 de ani cum era). Alegeții erau împărțiți în trei categorii, în funcție de îndeletniciri-agricultură și muncă manuală; comerț și industrie; ocupații intelectuale-prin care se încerca o organizare corporatistă a parlamentului. Mandatul deputaților era prelungit de la 4 la 6 ani, iar a senatorilor de la 4 la 9 ani. Regele avea dreptul de a numi jumătate din numărul membrilor Senatului, la care se adăugau senatorii de drept. Parlamentul pierdea din atribuții, având un rol decorativ. Membrii Adunărilor legiuitoare erau obligați să depună jurământ de credință regelui. Deputații și senatorii aveau dreptul de a adresa întrebări miniștrilor, dar nu puteau da vot de blam unui ministru sau guvernului. Cele două Camere ale Parlamentului aveau dreptul de a vota bugetul, dar dacă nu-l adoptau „în timp util”, acesta putea fi stabilit de puterea executivă. Deși erau prevăzute drepturile și libertățile cetățenești, legea pentru reprimarea infracțiunilor contra liniștii publice avea un pronunțat caracter represiv, stabilind pedepse grele pentru cazurile de asociere politică în scopuri „criminale”, s-a introdus pedeapsa cu moartea, pe timp de pace, pentru autorii unor atentate politice. Legea îi viza atât pe legionari, cât și pe comuniști.

Noul regim nu putea fi considerat însă o dictatură clasică sau una de tip fascist, pentru că au fost păstrate unele elemente ale democrației parlamentare: Parlamentul, deși cu atribuții restrânse; presa cenzurată; partidele politice, deși cu o activitate limitată. S-a constituit Consiliul de Coroană (30.03.1938), organism permanent cu rol consultativ, ai cărui membri erau numiți de rege.

Prin decretul-lege din 30/31.03.1938 erau dizolvate toate partidele și grupările politice. Decretul-lege privind apărarea ordinii în stat (14.04.1938) a stabilit că o dată cu dizolvarea unui partid politic, urmau să fie închise cluburile și localurile lor de întrunire. Ultimele două măsuri au stârnit reacția Partidului Național Țărănesc și a Partidului Național Liberal, liderii lor adresând un memoriu de protest regelui. S-a decretat o nouă reformă administrativă (14.04.1938), care introducea o nouă unitate administrativă, cea a ținutului. S-a creat un partid unic, Frontul Renașterii Naționale (16.12.1938), formațiune politică ce trebuia să confere noului regim politic un suport social. S-a înființat la propunerea lui Armand Călinescu și reprezenta unica formațiune politică autorizată. Conducătorul acesteia era regele. Apartenența la acest partid a devenit o condiție pentru promovarea în funcții. Orice altă activitate politică fiind socotită clandestină. Numai FRN avea dreptul de a fixa și depune candidaturi în alegerile parlamentare, administrative și profesionale. La ceremonii și activități oficiale membrii FRN purtau uniforma albăstre. În vara anului 1940, și-a schimbat denumirea în Partidul Națiunii.

Sindicatul au fost dizolvate iar prin decretul-lege din 12.10.1938 s-au creat bresle de lucrători, funcționari particulari și meseriași, ce aveau ca obiect apărarea și dezvoltarea

intereselor profesionale ale membrilor. Decretul stabilea că breslele „își exercită activitatea numai pe plan național”, ele „nu vor putea fi afiliate organizațiilor cu caracter internațional sau să fie reprezentate la manifestații sau congrese internaționale fără autorizația expresă a Ministerului Muncii”.

În ziua de 9.05.1939 a fost publicat decretul-lege asupra reformei agrare, care stabilea că dreptul de vot aveau numai șteiutorii de carte, ceea ce însemna o serioasă limitare a numărului de alegători. În același timp li se acorda dreptul de vot și femeilor, pentru prima dată în istoria României. Alegerile organizate la 1-2 iunie 1939 au fost câștigate de reprezentanții FRN. Prin decretul-lege de la 3.06.1939 se cere tuturor deputaților și senatorilor să presteze jurământ de credință față de monarh și să poarte uniforma „Frontului”: refuză Iu. Maniu, I. Mihalache, C. I. C. Brătianu. Sindicatele (80.000 membri) au fost desființate și înlocuite cu breslele, cu atribuții reduse. Ziua de 1 mai a fost declarată sărbătoare, ocazie cu care se convocau adunări ale breslelor. S-a constituit o organizație de tineret, Straja Țării (15.12.1938), care își propunea adulara instituției monarhice și a reprezentantului său. Această organizație grupa în mod obligatoriu toate fetele între 7-21 ani și băieții între 7-18 ani. Comandantul suprem al organizației era regele căruia străjerii erau obligați să-i jure credință. La 19.10.1939 a fost înființat Frontul Național Studentesc, în care au fost înscriși toți studenții. Sub egida Ministerului Muncii, s-au constituit așezămintele „Muncă și Voie Bună” (22.02.1940), ce urmau să educe pe tineri în spiritul atașamentului față de rege. În perioada regimului autoritar, camarila regală s-a aflat în apogeul influenței sale politice. Sistemul politic instaurat după 10.02.1938 avea un caracter antidemocratic și poate fi numit regim de autoritate monarhică. Nu a fost însă un regim de autentică dictatură.

După moartea lui Miron Cristea, prim-ministru a devenit Armand Călinescu (6.03.1939), rămânând în funcție până la asasinarea sa de către legionari (21.09.1939). El era adeptul autoritarismului regal, și a condus și Ministerul de Interne și pe cel al Apărării Naționale. În condițiile expansiunii Germaniei și ale ocupării Cehoslovaciei, guvernul a făcut unele concesii economice Germaniei, care nu au schimbat însă structura comerțului exterior al României. La 22/23 martie 1939 a fost semnat un acord economic româno-german.

RELAȚIILE DINTRE CAROL ȘI LEGIONARI după 1938 au fost încordate. „Garda de Fier” era considerată drept principal inamic. Unele prevederi ale Constituției erau îndreptate, evident, împotriva legionarilor: dreptul de vot era acordat doar persoanelor care împliniseră 30 de ani; preoții nu puteau să-și pună autoritatea spirituală în slujba propagandei politice. La 26.03.1938-C. Z. Codreanu a adresat o scrisoare jignitoare lui N. Iorga. Scrisoarea a reprezentat pretextul dezvăluirii relațiilor legionarilor cu Germania și Italia, dovedindu-se intenția acestora privind organizarea unor acte criminale. Deși partidul se autodizolva-se, Codreanu și alți lideri legionari au fost arestați și condamnați la muncă silnică. După Dictatul de la Munchen (30.09.1938), agitațiile legionare s-au intensificat. Un grup de legionari a încercat la 28.11.1938 să-l asasineze pe rectorul Universității din Cluj, Florian Ștefănescu-Goangă. În aceste condiții, Carol al II-lea a dispus lichidarea conducătorilor legionarilor. Au fost executați, sub pretextul încercării de fugi de sub escortă, C. Z-Codreanu și alți 12 legionari. După asasinarea lui A. Călinescu (21.09.1939), noul prim-ministru, Gheorghe Argeșanu (21-27.09.1939) a ordonat executarea a 300 de legionari. La 28.09.1939 este numit prim-ministru Constantin Argetoianu, iar peste o lună, la 23.11.1939, Gh. Tătărescu, care îndeamnă la reconciliere. La 18.04.1940 are loc împăcarea lui Carol cu Garda de Fier. La 29.05.1940, Horia Sima, reîntors în țară, a fost primit de Carol al II-lea. La 28 iunie 1940, după cedarea către URSS a Basarabiei și Bucovinei de Nord, Horia Sima a fost numit subsecretar de stat la Ministerul Cultelor și Artelor; Garda de Fier a devenit partid de guvernământ.

Se poate afirma, fără teamă de a greși, că, într-un fel, dispariția tragică a lui A. Călinescu l-a propulsat, la distanța de aproape un an de zile, pe generalul I. Antonescu pe avanscena politicii românești. În acest răstimp, situația internă a înregistrat, concomitent cu ofensiva

neconținută a legionarilor, tentativele regimului carlist de a-și întări baza de masă, care s-au soldat însă în esență doar cu compromisuri cu forțele de dreapta, iar pe plan extern a adâncit procesul de izolare politică. Presiunile Germaniei naziste, care pentru purtarea războiului avea neapărat nevoie de petrolul și cerealele României, s-au intensificat, pe măsură ce Bucureștii aveau să constate că garanțiile anglo-franceze din aprilie 1939 nu jucau contra tuturor. Atâta timp cât războiul din Vest nu se declanșase, speranțele României se chemau încă Franța și Marea Britanie.

PRĂBUȘIREA REGIMULUI AUTORITAR. În condițiile declanșării celui de-al doilea război mondial, România s-a proclamat neutră, dar victoriile Axei și izolarea internațională a României au contribuit la criza regimului carlist. Aversiunea PNL și a PNT, pierderile teritoriale din vara anului 1940, nemulțumirea opiniei publice au favorizat organizarea în țară a numeroase manifestații, întreținute de legionari, care doreau să se răzbune împotriva regimului autoritar, interesele Germaniei care avea nevoie de stabilitate în România au grăbit prăbușirea monarhiei autoritare. La începutul lui septembrie 1940-Carol al II-lea a renunțat la tron în favoarea fiului său, Mihai.